

"Ετσι, νά ! για τὸν κόπο μου αὐτό.

ΚΑΡΙ ἔρχεται :

Μπά ! 'Ο Πέρ ; "Ε πιά ἔχουμε περάσει
τὸ πιδ σκληρὸ καὶ πιδ βαρὺ.

Θέ μου, δές την πῶς ἔχει συχάσει —
ἢ μὴν εἶναι — ;

ΠΕΡ ΓΚΥΝΤ :

Σστ ! Εἶναι νεκρή.

"Η Κάρι κλαίει κοντὰ στὸ λείψανο. 'Ο Πέρ Γκύντ πηγαίνει
κάμποση ὅρα περαδῶθε στὴν κάμαρα. Τέλος σταματᾷ
κοντὰ στὸ κρεβάτι.

ΠΕΡ ΓΚΥΝΤ :

Μὲ τιμὴ θάψει δῶ τὴ μητέρα.
Νὰ πηγαίνω ἐγὼ τώρα ἔχω βί.

ΚΑΡΙ :

Πᾶς μακριά ;

ΠΕΡ ΓΚΥΝΤ :

Πρὸς τὴ θάλασσα πέρα.

ΚΑΡΙ :

Τόσο πέρα !

ΠΕΡ ΓΚΥΝΤ :

Κι ἀκόμα μακριά.

Φεύγει.

Μετάφραση ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

GEORG BRANDES

ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΨΕΝ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

(HENRIK IBSEN INTIME)

Μετάφρ. Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑ

2.—

III

Νά γιατί μέσα σὲ μιὰ σάγα (*) πὺν κάνει τὴ Νορ-
βηγία τῆς ἀρχῆς τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνα νὰ ξανα-
ζεῖ, ὁ "Ίψεν μπόρεσε νὰ βρεῖ ἓνα θέμα πὺν τὸν ἐν-
διέφερε : τοῦ πρόσφερε ἱστορικὰ πρόσωπα, ἱκανὰ γιὰ
νὰ ἐνσαρκώσουν τὸ ὅ,τι τὸν ἀπασκολοῦσε ἀπὸ πρῖν.
"Εγραψε τοὺς *Μνηστῆρες τοῦ Στέμματος*. Κάτω ἀπὸ
τ' ἀχνάρια τοῦ Χάκων, στήριξε τὴν ἰδιοφυΐα τὴν ἄ-
μεση, ἐνῶ μὲ τὸ Σκουλέ προσωποποίησε τὸ διανοητικὸ
ἐρευνητὴ καὶ ἡ φαντασία τοῦ "Ίψεν ἤξερε νὰ φανε-
ρώσει σ' αὐτόνε ὅ,τι μποροῦσε νὰ τονὲ κάνει μ' ἐν-
διαφέρον, μ' ἐνδιαφέρον μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ Χάκων.

Ἀκόμα σὰ φορεῖ τὴν κορώνα τοῦ βασιλιᾶ ὁ Σκουλέ
ἀμφιβᾷλλει γιὰ τὸν προορισμὸ του. Ζητάει ἀπὸ τὸ
βᾶδδο του νὰ μάθει ποιά χαρίσματα θὰ τοῦ χρειάζον-
τουσαν γιὰ νὰ γεῖναι ἀληθινὰ ἓνας βασιλιάς. 'Ο σκάλ-
δος (**) ξεφεύγει ἀπὸ τὸ ζήτημα ἀπαντώντας πῶς δὲν
ἔχει πιά νὰ γεῖναι βασιλιάς μιὰ φορὰ πὺν εἶναι, ὅταν ὁ

βασιλιάς τοῦ ζητάει ἂν εἶναι κι' αὐτὸς βέβαιος πῶς
θάναί πάντα ποιητής.

Μ' ἄλλα λόγια εἶναι ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὸν
προορισμὸ τοῦ ποιητῆ, πὺν ὁ "Ίψεν γυρεύει νὰ δια-
φωτίσει ταιριάζοντάς την με τὴν ἀμφιβολία γιὰ τὴν
ἀποστολὴ τοῦ βασιλιᾶ κι' ὅχι τὸ ἀντίθετο.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά καὶ μ' ἓνα τρόπο πὺν πο-
νηρὸ, ὁ Βγιόρσον βρίσκεται χρησιμοποιημένος μέσ'
στὴν *"Ενωσι τῶν νέων*. Μέσα στὸ ἔργο αὐτό, ὁ τρο-
μερὸς Στένσαργτ, ὁ διαλεχτικὸς ἀρριβίστας, δανείστηκε
ἀπὸ τὴ φυσιογνωμία του πολλὰ χαρακτηριστικὰ ση-
μῖδια. "Η ἐπιτυχία τονὲ ζαλίζει. Τὴ στιγμή τῆς ἐμφά-
νισης τοῦ ἔργου, ὅλοι πίστεψαν πῶς ξεσκαπάζεται μιὰ
σάτυρα γιὰ τὸ νέο Βγιόρσον σ' ἓνα διάλογο καθὼς
αὐτόνε :

— Νᾶσαι πιστὸς κι' ἀληθινός !—Θᾶμαι !— Ναι,
αὐτὸ δὲν εἶναι μιὰν ἄφραστη εὐτυχία νὰ μπορεῖς ἔτσι
νὰ φέρνεις μαζί σου κεινοὺς πὺν ἀποτελοῦν τὴν πλειο-
νότητα ! "Η εὐγνωμοσύνη δὲ θᾶπρεπε τότες νὰ σὲ κάνει
κολό ; Καὶ πῶς θὰ μποροῦσε κανένας νὰ μὴν ἀγαπᾷ
τοὺς ἀνθρώπους ; "Εχω τὴν ἰδέα πῶς θὰ μποροῦσα
νὰ τοῖς σφίξω ὅλους μαζί πάνω στὴν καρδιά μου,
γιὰ νὰ κλάψω καὶ νὰ τοὺς ζητήσω συχώρεση γιὰ ὅ,τι
ἢ μεροληψία τοῦ Θεοῦ μούδωκε πιότερο παρὰ σὲ
κείνους.

"Ο Βγιόρσον ἔπειτα τὸ κατάλαβε καλὰ πῶς τὸ ση-
μεῖο αὐτὸ τὸν ἐνδιέφερε. Γιατὶ μέσα στὸ ποίημά του
στὸ *Γιόχαν Σβετρερόπ* ἀπάντησε :

«Τὸ ἱερὸ δάσος τῆς ποίησης δίνει λοιπὸν ἄσυλο στοὺς
ἐπιβουλοὺς φονιάδες ; — "Αν εἶναι αὐτὸ καὶ τοῦτο πὺν
βλασ αἰνεί, τότες ἐγὼ κρατιέμαι ἀπὸ μακριά.»

Τρία χρόνια ἀργότερα καὶ νέα συνάντηση. Στὸ
Βγιόρσον πὺν εἶχε σ' ἓνα συγγραμμάκι τοῦ 1872, συ-
στήσει «μίαν ἀλλαγὴν σημάτων» σχετικὰ μὲ τὴ στάση
τῶν σκαντιναβικῶν χωρῶν ἀγνάντια στὴ Γερμανία, ὁ
"Ίψεν ἀπάντησε μὲ τὸ ποίημά του, τὸ γιομάτο πίκρα :
Τὰ Σήματα τῶν χωρῶν τοῦ Βορρεᾶ, πλημμυρισμένο
ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση πὺν τοῦ ξυπνοῦσε τὸ ἄδικο πὺν
εἶχε γίνει στὴ Δανία.

Οἱ τελευταῖοι στίχοι μᾶς δείχνουν «τὸν ἱερέα τοῦ
παγγερμανισμοῦ πὺν κηρύττει τὸ ἀποτράβηγμα καὶ
τὴ συμφιλίωση»... «Ἐμπρὸς οἱ λόγοι ! "Ο πειρινὸς
τοῦ ἀνεμοδείχτη ἄλλαξε σήματα !»

"Υστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια, πρέπει νὰ τὸ ποῦμε, κι' ὁ
ἴδιος ὁ "Ίψεν ἄλλαξε ἐπίσης σήματα !

Ἀπὸ τότες, γιὰ πολλὰ χρόνια, οἱ δύο Δάσκαλοι
τῆς νορβηγικῆς λογοτεχνίας ζοῦσαν μὲ τὸ σύστημα
τῆς ἐνοπλῆς εἰρήνης.

"Ὡστε ἓνα πράγμα δὲν μᾶς δίνει καμμιά ἀμφιβο-
λία : ἡ διαφορὰ πὺν εἶχε ἀγνάντια στὸ Βγιόρσον,
ἔδωκε ἓνα maximum διαφάνειας στὰ χαρακτηριστικὰ
γνωρίσματα τοῦ "Ίψεν. "Ο ὀπτικιστικὸς χαρακτήρας
ὁ σὰν ἡλιολουσμένος προσδεχτικὸς κι' ὁ φλύαρος τοῦ
Βγιόρσον, ἔκανε τὸν "Ίψεν δυὸ φορές «φωτόφοβο»,
γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὴν ἴδια του τὴν ἔκφραση, τὸ γ

(*) "Ετσι ὀνομάζεται ἡ σκαντιναβικὴ παράδοση.

(**) Σκάλδοι, ὀνομαζόντουσαν οἱ σκαντιναβοὶ βᾶδδοι.

ἀποτράβηξε ἀπὸ τοὺς θόρυβους τῆς μέρας, τὸν ἔκανε δυὸ φορές λακωνικῶς καὶ βαρὺ.

Ὁ Βυόρσον εἶτ' ἀπάντησε πάντα πληρεξούσιος κάποιου πράματος, νοιώθοντας πάντα πὺς εἶναι ἡ πατριώτης ἢ φατριαστὴς : ἀπὸ τότε ὁ Ἰψεν καθιέρωσε τὴ μὲνωση καὶ τὸ ἀποτράβηγμα. Ἀντὶς γὰρ πατριώτης, ἔγεινε κοσμοπολίτης· ἀντὶς γὰρ φατριαστὴς, ἔγεινε ἀτομιστής.

IV

Οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Ἰψεν ποὺ τυπωθήκανε δὲ δίνουν ἀκριβῆ ἰδέα γιὰ τὴν προσωπικότητά του. Στὴν ἄλληλογραφία του ἀσκολήθηκε τὸ περισσότερο μὲ τὸ νὰ ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντά του. Δὲ βρῖσκει κανένας καὶ μέσα, παρὰ πολὺ λίγο, τὰ ἔχνη τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔγραψε : «Δὲν εἶμαι ἀπὸ κεινοὺς ποὺ εὐχαριστοῦνται σπρώχνοντας τὰ κόκκαλα τοῦ ζατρίκου· ὁ τρόπος μου εἶναι νὰ ἀποδογυρίζω τὸ παιχνίδι.»

Ἀδιάκοπα ὥστόσο, ξετάζει βαθύτερα τὴν ἰδιωτική του ζωὴ καὶ πὺς τὴ ζωὴ τῶν προσώπων του ἔρευνώντας προβλήματα ἠθικά πὺς βαθεῖα ἀπὸ κείνα ποὺ συνηθίζουν ἵνα πραγματεύονται καὶ ξαναβάζοντας πίσω τίς γνώσεις ποὺ ἀτόχτησε, ξανοίγει τὰ σύνορα ποὺ περιορίζουν τὸν κύκλο τῶν θεμάτων ποὺ ἐποβάλλονται στὴ δραματικὴ ἀνάλυση. Τὸ ὅ,τι μετατόπισε τὰ ὅρια, ἡ ἀσυλλόγιστη κατακραυγὴ ἐνάντια τῶν **Βρυκολάκων** τὸ ἀποδείχνει καθαρά.

Κάποτες τὰ προβλήματα ποὺ καταπιάνεται εἶναι σκεδὸν κουραστικά· παρατηρήστε πὺς ὁ Ἰψεν πραγματεύεται τὰ θέματα ποὺ ἀναφέρονται στὴν αἰμομιξία : ὁ ἔρωτας ἀνάμεσα ἀδερφοῦ καὶ ἀδερφῆς μὲ τὸν Ὀυβάλτ καὶ τὴ Ρεγγίνα, μὲ τὸν Ἀλμερ καὶ τὴν Ἀστία, εἴτε οἱ ἔνοχοι σκέψεις ἀνάμεσα πατέρα καὶ κόρης (Ρεβέκκα καὶ δρ Βέστ).

Στὴν πρώτη περίπτωσι βάζει σ' ἀμφιβολίαν τὴν πραγματικότητά τοῦ ἐγκλήματος· στὴ δεύτερη ζητᾷ νὰ βρεῖ μιὰ δυνατὴ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀγνότητά ποὺ δέχεται κατοπινά.

Γιὰ τὸν Ἰψεν τὸ σκεπτικιστὴς, τὸ ζήτημα τῆς εὐτύνης ἔρχεται πρὶν ἀπ' ὅλα. Ὡς ποῖο σημεῖο ἡ προσωποποίηση χαίρεται αὐτεξούσια ; Ὡς ποῖο σημεῖο εἶναι ἀναγκασμένη νὰ ἐνεργεῖ καθὼς τὸ κάνει ; Τὸ ζήτημα τῆς εὐτύνης τὸν ἀπασκολεῖ σκεδὸ σὰ δημιουργεῖ τὸν Ἰουλιανό, τὸ Χέλμερ καὶ τὴ Νόρα, τὸ Βάντελ καὶ τὴν Κερὰ τῆς θάλασσας, τὸν Ἀλμερ καὶ τὴν Ἀστία (τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ Ἀλμερ πραγματεύεται τὸ ζήτημα τῆς εὐτύνης), τὸ Σόλνες καὶ τὴ Χίλδα, τὸ Ρούμπεκ καὶ τὴν Βιόρην· βρῖσκει ἀκόμα ἐνσάρκωσες καὶ στοὺς ἔνοχους, καθὼς στὸ Μπέρνικ καὶ στὴ Ρεβέκκα καὶ στοὺς δημιουργοὺς τῆς συμφωνίας, καθὼς στὸ λοχαγὸ Ἀλβιγκ καὶ στὸ Μπόρμαν καὶ στοὺς ἀναμομφωτὲς τοῦ κόσμου καθὼς στὸ Γρηγόρη Βερλὲ καὶ στὸ δόκτορα Στόχμαν.

Ὁ Βυόρσον εἶναι καθαρά ἠθικολόγος· ἡ καρδιά του δὲν εἶναι παλαιόστρα. Ὁ Ἰψεν ἀντίθετα, παλεύει γιὰ νὰ κατορθώσει νὰ συβιβάσει τὴν ἀποστολή του

ὡς δικαστῆς μὲ τὴ ντετερμινιστικὴ πίστη του στὴ μοιραία ἀνάγκη.

Ὁ Βυόρσον χρηρῆναι ἐναντίο τῆς μοναρχίας ἢ τῆς προλήψεως (τῆς πίστεως στὰ θάματα, τοῦ ἀναρχισμοῦ), ἢ κάλιο συνηγορεῖ γιὰ τὴν ἀνοχή καὶ τὴ φυλετικὴ ἀγνότητα. Ὁ Ἰψεν δὲν χρηρῆναι διόλου· μὲ τὰ ζητήματα μονάχα ποὺ μᾶς δίνει, μᾶς ἀναγκάζει νὰ σκεφτοῦμε.

(Ἀκολοῦθεῖ)

Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀθήναι, 10 Ἰανουαρίου 1915

Κύριε Ταγκόπουλε,

Οἱ ἀποχωρήσαντες ἀπὸ τὴν «Νέαν Ἑλλάδα» συντάσσονται, τῶν ὁποίων τὸ «κίνημα» ὅπως τὸ ἐχαρκτηρίσατε, οἷς ἐνέπνευσε τὸ σημερινὸν ὥραϊον ἄνθρωπον τοῦ «Νουμᾶ», αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ οἷς ἐκφράσουν τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας των διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς εὐμενεῖς κρίσεις σας.

Ἀντ'λαμβάνομεθα ὅτι μᾶς κοιτακεῖ ἰδιαιτέρως τὸ ν' ἀποδίδεται ἡ σημασία, ποὺ ἀπεδώκατε εἰς τὸ κίνημά μας καὶ μᾶς καθιστᾷ ὑπερηφάνους τὸ γεγονὸς ὅτι ἐτύχameν τόσον ζωηρὰς ἐπιδοκιμασίας ἀπὸ μέρους τοῦ «Νουμᾶ».

Ἐκκληροῦμεν ἐποχρώσειν ἐκμυσθίζοντες ἐπὶ τοῦτο τὴν εὐγνωμοσύνην μας καὶ οἷς παρακαλοῦμεν νὰ πιστεύετε ὅτι θὰ ἐνθυμούμεθα πάντοτε μὲ συγκίνησιν τὰ αἰσθήματα τοῦ «Νουμᾶ» ἀπέναντί μας.

Διὰ τοὺς ἀποχωρήσαντας συντάχτας τῆς «Νέας Ἑλλάδος».

Γ. Ἀντ. Βεντήρης

ΣΑΛΑΔΗ.—Σὲ κάνει νὰ ὁποφέρῃς μιὰ γυναῖκα ; Ζήτησε ἀπὸ μιὰν ἄλλην νὰ σὲ παρηγορήσῃ. Μὰ ἂν ἡ ἐμορφὴ τῆς γυναίκας ποὺ σὲ βασανίζει εἶνε ἀπαράμιλλη, ἔ ! τότες κράτισε πίστη σ' αὐτήν, ἂν δὲν εἶσαι βέβαιος πως μορεῖς νὰ τὴν ἀλημονήσῃς.

✱

ΣΑΛΑΜΗ.—Ἄν οἱ ἀμαρτίες σοὺ βαρύνουνε τοὺς ὤμους σου μὴ δοκιμάζῃς νὰ τρέξῃς στὸ δρόμο τῆς Ἀρετῆς. πρὶν τίς ξεπλύνῃς. Ὁ φορτωμένος χαμῆλης σκέφτεται ποτὲ νὰ παραβῇ στὸ τρέξιμο μὲ τὸ φτεροπόδι τοῦ ἄλλοιο.

✱

ΣΑΛΑΜΗ.—Ἀνθρώπε, ἔδωκε τὸ Θεὸ ! Τὸ σῶμα σου εἶναι ἓνα θανατοῦν λειψιδὶ ποὺ τι ρυτίζεται τὸ καταπνέχον οὐ φέβει σου.

✱

ΣΑΛΑΔΗ.—Γιὰ ποῖο λόγο νὰ τρέβῃς μὲ τὸ μυρωμένο λάδι τοῦ σανδάλου τίς πληγὰς ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ ξεφυλάει ;